

Stadsstigar i Åggelby

Nyckel:

P trappor

J brant ställe

M våtmark

N utsiktsplats

— gammal vägsträckning

Stadsstigar i Åggelby: Fornbyn

Stadsstigar i Åggelby: Fornbyn

Mickelsvägen – Fornbyvägen – Norr...

efter versionen 14.5.09 på finska

34 platser + 7 faktarutor + länkar framåt

Längd ca 5 km

Trafikförbindelser: Tåg, Jokern, bussar

Åggelby är en av de stadsdelar i Helsingfors som har mest traditioner: Åggelby var ju en självständig kommun innan den stora sammanslagningen 1946. Det gamla villasamhällets egenartade karaktär finns ännu kvar i det nuvarande Åggelby, som med sina 14 000 invånare är en pigg och lummig livsmiljö Enbart av staden ägda grönområden utgör 103 m² per invånare. Längs med Mickelsvägens- Fornbyns stadsstig bekantar vi oss med de äldsta byggnaderna och de nyaste planerna. Rutten går från torget runt Åggelby gård och skansarna från tsartiden till idrottsparken och tillbaka till torget.

1 Järnvägsstationen

Beslutet att bygga en järnväg från Helsingfors till Tavastehus godhändes av kejsar Alexander II år 1857. Arbetet påbörjades efter ett år och tågtrafiken 1862, till en början tre gånger i veckan i vardera riktningen. Snart blev turearna tätare och man började också bygga en förbindelse från Riihimäki via Viborg till St. Petersburg. År 1873 fick Åggelby en haltpunkt, som upphöjdes till station 1881. Tack vare den egna stationen föddes i Åggelby det första villasamhället i Helsingforstrakten.

Den första **stationsbyggnaden** på banans östra sida kom först 1907. Med sitt postkontor och café blev den snart ett centrum för trakten ända från Baggböle. Den träbro som gick över banan var ortens landmärke. I FBK:s historik berättar man om en eldsvåda vid stationen i Café de Ruckel 1912 och i Café Nilsson följande år. Stationen flyttades till banans västra sida 1915. När den brann, byggdes 1919 det nuvarande, än stiligare stationshuset. Anslutningstrafik med buss inleddes redan på 1920-talet. Efter att stationsverksamheten upphört 1983 har utrymmena varit uthyrda till staden och diverse företag. Senats-fastigheter utbjuder stationen till salu.

År 1905 byggdes från stationen en **smalspärig hästdragen** järnväg till Forsby kommunalhems byggarbetsplats Den användes senare också för transport av avlidna från sjukhuset till stationen. Där lastades de in i tåg som gick till Malms begravningsplats. När Trä-Kottby började byggas 1920, fanns det ingen vägförbindelse till området från Helsingfors. Så byggdes från Forsbybanan ännu ett anslutningsspår till den nuvarande Pohjolaplatsen. Det användes tills det spårvägen blev klar 1926.

Till en början var järnvägens samtliga tåg fjärrtåg, med vilka det var besvärligt att sköta **lokaltrafik**. De första loken för lokaltrafik skaffades från Schweiz och med dem inleddes trafiken under sommaren 1886. Det tredje spåret, endast för lokaltrafik, blev klart 1972 och det fjärde 1996. I den nedskurna stationsparken ser man allttjämt bl.a. gamla **järnvägsäppelträd**. Arten kommer från VR:s plantskola i Hyvinge. Nu avgår varje vardag 290 lokaltåg från Åggelby station. Vid årsskiftet 1962-63, då HST hotade med strejk, kördes

under 11 dagar persontrafik genom Äggelby längs Hertonas hamnbana med materiel från VR. I dag skär tvärtrafikens snabbspårvagn Joker-linjen stambanan vid Äggelby station; dock trafikeras den tills vidare med bussar.

2 O'gelis Bar

Grillserveringen som gynnades av Äggelbys konstnärssamfund blev en kulturestaurang. Bland stamgästerna trivdes Tapio Rautavaara, skådespelaren Vappu Jurkka och skulptören Pekka Kontio som ibland bar på sitt husdjur, en grävling. Grillens efterföljare, konstnär- och matrestaurangen Pegasos öppnades med en konstutställning med verk av Mauri Heironen år 1985. Sedermera höll Erik Relander, OYK:s lektor i historia, frågesporter i Pegasos. Nu är den en pub med irländskt stuk med karaoke två dagar i veckan, - och på torsdagarna fortsätter traditionen med frågesport.

Faktaruta: Tätt bebyggda samhällen

När nya samhällen uppstod på de gamla landskommunernas områden i närheten av stora städer, uppkom frågan om förstädernas styrelse. Det begrundade man under ståndsriksdagen 1894 och i den kejsarliga förordning som gavs år 1898 om hur man skulle hantera "tätt bebyggda samhällens" brand-, byggnads, hälso-, m.fl. frågor. Kommunerna var dock motsträviga till att bekosta utvecklingen av samhällena och å andra sidan motsatte sig dess invånare att man höjde skattesatsen. Först 1901 började man i Rovaniemi förbereda en ordnings- och byggnadsstadga.

3 Rudparken

Den vackra park som omges av bebyggelse liksom de intill liggande Rudvägen, Karpvägen och Dammvägen har fått sitt namn efter den tjärn, som förr fanns i ändan av dalen. Tjärnen avgränsades av en naturdamm där Änåsvägen senare drogs över järnvägen; på platsen finns nu en bro för lätt trafik. Berget sprängdes när man byggde järnvägen. Enligt traditionen svämmade det över i Dammen ännu i början av 1900-talet så att man rodde förbi den gamla kyrkan. Med detta förknippas också de längs vägarna dragna landgångar som syns på gamla bilder.

Alexander Laneus med familj startade på 1920-talet ett konditori i Dammen. Av honom beställde man bl.a. s.k. sju äggs kakor. Senare flyttade Laneus konditori till Societetshusets källare.

1903 började man i Helsinges socken förbereda en hälsoförordning för villasamhällena i Fredriksberg, Haga och Äggelby och 1905 gavs motsvarande bestämmelser i trakterna kring Åbo.

Som mest fanns det i Finland i början av 1930-talet mer än 30 samhällen med tät bebyggelse. Därefter avtog deras betydelse i och med att den nya stadsplanen i vilket fall som helst påbjöd kommunerna att sköta om planeringen av sina bostadscentra. En del samhällen anslöts till grannkommuner, andra fortsatte som självständiga kommuner eller köpingar. De sista tätt bebyggda samhällena slopades genom statsrådets beslut 1956.

4 Gamla träkyrkan

Den blev klar 1905, arkitekt var byggmästare Karl Fredrik Bergman från Åggelby. Åggelby hörde vid slutet av 1800-talet till Helsinges socken och församling, men hade ingen egen kyrka.

I Bamsas gård och bl.a. i bagarstugan i Bergmans villa ordnade den Evangeliska väckelserörelsen sina populära andaktsstunder och man tog ett initiativ till att få bygga ett bönehus åt den i Åggelby. Med hjälp av bybornas talkarbete och donationer lyckades detta och bönehuset invigdes till pingsten 1905.

Faktaruta: Åggelby kommun 1921-45

Åggelby var länge en del av Helsinges socken, från vilken man avspjälkt delar till huvudstaden allt sedan 1550. Då Helsingfors växte kraftigt i början av 1900-talet, riktade sig en del av flyttningsrörelsen redan till grannkommunerna. Även Åggelbys invånarantal åttafaldigades 1900 - 1910 till mer än 2000. Därför hade byborna år 1905 tillsatt en kommitté för att utveckla Åggelby och bevaka de allmänna intressena. De viktigaste frågorna var hälsovården, brandsäkerheten, elbelysningen, kommunikationerna med Helsingfors och ungdomens släntrande på stationen.

Senaten förkunnade Åggelby vara en tätort 6.10.1906. Då man 1914 var osams om hur kommunala skattemedel skulle användas, började den slutliga frigörelseprocessen från Helsinges socken. Man tog modell särskilt av Haga, som hade likartade planer på gång. Först behövde man en egen församling, som efter många turer grundades 1919. Därefter framskred saken smärtfritt och Åggelby kommun startade sin verksamhet 1.1.1921.

Till kommunfullmäktige valdes 18 medlemmar. Kommunens kansli

fanns i början i den svenskspråkiga samskolans lokaler, sedan i det s.k. Wickmanska huset mellan Societetshuset och Arturdal ända tills kommunens verksamhet upphörde.

Det har funnits planer på ett Stor-Helsingfors allt sedan 1910-talet. År 1928 tillsattes utredningsmannen Yrjö Harvia för att utreda saken. Staden hade planmässigt köpt mark av kranskommunerna och ägde 1932 redan 2/3 av Åggelbys areal. Den grundliga utredningen presenterades 1936. Kommunfullmäktige förhöll sig positivt till den, ty i efterdyningarna av lågkonjunkturen rentav längtade åggelbyborna efter en kommun-sammanslagning.

Kriget kom dock emellan och fusionen uppsköttes med 10 år. Under den tiden förändrades opinionen och därför firades slutet på Åggelby kommun 27.12.1945 nu i smått bittra tongångar. Under festen bl.a. deklamerades en festdikt av Larin-Kyösti och Tapio Rautavaara och Nils Breider uppförde solosång. Festtalet hölls av svenska samskolans rektor, professor Karl Bruhn. Den långvarige kommunala påverkaren Ape Laitio berättade om kommunens historia och till sist drack man kaffe. Helsingfors stad öppnade bibliotek i det förra kommunalkansliet.

Altarskulpturen i brons, Jesus välsignar barnen, gjordes av den danske skulptören Harald Sørensen Ring. Skulpturen, liksom glasmålningarna, orgelharmoniet och takkronan donerades av Bergmans dotter Johanna Staudinger. Skolbarnen planterade en granhäck på tomten under ledning av trädgårdsmästare Knut Lönngren. Klockstapeln byggdes intill kyrkan först 1931, den mindre av klockorna donerade fru Joyce Wickman.

Åggelby församling inledde sin verksamhet som tvåspråkig år 1920. Sin egen begravningsplats skaffade man på Malms begravningsplats 1923. Med sina hjältegravar är den alltjämt i funktion. Urnelunden i Månsas invigdes 1966. Bönehuset användes som tillfällig kyrka i 52 år, tills den nya kyrkan blev klar 1972. Efter en brand 1978 reparerades byggnaden och kunde tas i bruk 18.5.1980. Därefter har den gamla kyrkan fungerat som huvudkyrka för Markus församling (1961-2009). Den är mycket populär som vigsel- och dopkyrka. Den ursprungliga orgeln förstördes i branden, den nya är från Kangasala orgelfabrik. I klockstapeln fanns ett litet kyrkomuseum vars inventarier samlats av den långvarige kyrkvaktmästaren Arvo Neuvonen. Dess innehåll arkiverades 2004, då bl.a. Tapio Rautavaaras skidkängor donerades till Idrottsmuséet.

5 Kommunalläkarens hus

Dammbäckavägen 3. Åggelby fick en distriktsläkare först år 1918. Till läkarhus anskaffades en villa som den dåtida professorn i folkloristik Aukusti Robert Niemi låtit bygga 1912. Mottagningen var i ett hörnrum i övre våningen. När kommunen blivit själv-

ständig 1921 grundades en kommunalläkartjänst som 1923-44 sköttes av med.l.c. Einar Saraste. Han hade tidigare varit bl.a. gruvläkare på Spetsbergen och i ett oljebolags tjänst i norra Kaspien. I Åggelby var Saraste förutom kommunalläkare också medlem i kommunfullmäktige och medlem i Mannerheim Barnskyddsförbunds lokalavdelning. Hans hustru Thyra f. Moliis, gav spellektioner. Efter det att Einar Saraste 1944 utsetts till länsläkare i Nyland, skötte Ernst Lindroos tjänsten ända till 1970-talet. Byggnaden är alltjämt skyddsmärkt i stadsplanen. De nuvarande ägarna påbörjade 1999 en grundlig renovering med avsikt att få den klar 2010.

6 Kaparis villa

Karpvägen 9. Villan som representerar Schweizisk stil uppfördes på en bergsknalle i slutet av 1800-talet. År 1905 ägdes den av Wäinö Pettersson, en tid ordförande för Åggelby FBK och som bytte namn till Kapari. Hans släkt bodde i villan ännu på 1930-talet. Landets sedermera mest långvarige statsminister Kalevi Sorsa bodde där på hyra 1952-54. År 1976 köpte tre familjer tillsammans den delvis svårt nedgångna fastigheten och började sätta den i stånd. Gårdshuset blev klart 2000. Materialet till den dekorativa glasverandan i två våningar kommer från ett rivningshus i Terijoki. I fönsterkarmarna finns ännu kvar terijokiblå målfärg. Den frodiga gårdsplanen och husets gemensamma bastu och en niohövdad barnaskara skapar en känsla kring villan som är som från en redan svunnen tid.

7 En försvunnen idyll

Villa Kullobacka (Mickelsvägen 1) från år 1904 var en stor tornvilla med dekorationer i jugendstil som byggdes av handlanden Frans Karell. Att den var centralt belägen i Åggelby förstår man då Alexander Franck följande år öppnade apotek i Kullobacka. Det var då det första apoteket i Helsinge landskommun. **Villa Esmeralda** eller Friendska villan (Mickelsvägen 2), också från 1904, var en av de vackraste villorna i gamla Åggelby. Den hade särskilt dekorativa verandor och farstun och ett litet torn. I Esmeralda bodde länge först textilhandlanden John Granberg med sina sju döttrar; senare bodde där fabrikör Carl Freund med familj. Han byggde på tomten en liten fabrik där man tillverkade bl.a. ovantyger och gardiner åt statsjärnvägarna. Långt efter Friends tider föreslog man att den nerslitna byggnaden skulle skyddas. Staden hade planer för dess inlösen, men ont om pengar och lämnade ärendet därhän. Den tomma Villa Esmeralda brann till sist 1991. Samma öde gick **Villa Tarantella** till mötes. Däremot har den av änkefru Sumio, som bodde i Tarantella, år 1932 byggda **Villa Sumio** (Torgfogdestigen 1) bevarats efter att länge ha tjänat som kontor för yrkesskolan. Därefter har där funnits arbetsutrymmen för konstnärer av olika slag. Villan med sina pelare har nyligen fått smeknamnet "Ågelis riksdagshus" och är nu till salu.

8 Åggelby Svenska samskola

Axel och Anna Lundström hade startat en svensk samskola för 12 elever i Otto Brandts villa på andra sidan Mickelsvägen år 1912. Skolan flyttade

1914 till den här belägna Villa Central, som Svensk Förening i Åggelby köpt till hus för föreningen. Föreningen hade grundats 1909 för att bevaka de svenskspråkigas intressen i ett Åggelby som var i förändring. Småningom riktades verksamheten allt mer mot att upprätthålla skolan. När Åggelby kommun hade bildats verkade kommunkansliet till en början i södra ändan av Central. Byggnaden förstörades 1930 efter det att samskolan tre år tidigare också fått gymnasieklasser. Som mest hade skolan 511 elever.

De nya, stiliga skolbyggnaderna blev klara 1958, 63 och 71. Den gamla träskolan brann 1969. Man hann verka i de nya utrymmena till år 1977 då skolan upphörde och eleverna flyttade till Åshöjden. Till Åggelby kom då Mellersta Nylands yrkesskola, numera yrkesinstitutet Practicum, som sedan 2005 flyttade vidare till Arabiastranden. Nu är en förändring av stadsplanen aktuell, där skolbyggnaderna skall ersättas av bostadshus.

9 Före detta Hankkijas huvudkontor

Mitt emot Central lät direktör Arvid Lind, vars änka Maj Lind donerade en ansevärd egendom till Sibelius-Akademien, år 1899 bygga Villa Lindebo, ett tornföreställt hus i två våningar. Oulunkylän Yhteiskoulu (OYK) verkade i huset 1924-56, sedan blev det Konstnärsgillet i Finlands konstnärshus. I dess 14 lägenheter bodde i huvudsak modernister inom landets konst, med familjer. Då levdes i Lindebo bohemens strävsamma konstnärsliv för öppna dörrar. Enligt en sägen spökade en av OYKs avlidna lärare där. Huset och ett halvt dussin närliggande villor revs för att

göra plats för Hankkijas huvudkontor. Staden anvisade nya tomter åt dem som blivit husvilla.

Hankkija var en centralandelsrörelse inom lantbrukssektorn. De till Pellervo hörande andelsrörelseaktiva hade grundat det 1905 för att handla med lantbruksprodukter och främja lantbrukets allmänna utveckling och intressen. Huvudkontoret i Åggelby stod klart 1965 och hade planerats av Ahti Korhonen som ritat bl.a. Månsas kyrka. Bakom komplexet höjde sig ett stort logistikcenter 1972-76. Hankkija var framgångsrikt och skapade en stor egendom, men sättet att arbeta på var gammalmodigt. Man gjorde konkurs i depressionens kölvatten 1992. Före det hade Hankkijas centrala del, lantbruks- och maskinhandeln, överförts till ett dotterbolag som i sinom tid övertogs av SOK och fortsätter som Agrimarket. Sedan 1993 har i Hankkijas hus verkat den stora textilgrossisten Fashion House Helsinki som arrangerar populära dagar med direktförsäljning.

10 Villa Svea

Mickelsvägen 3. Villan med två lägenheter byggdes först i Terijoki där den monterades ner då den stod i vägen för ett nybygge och restes här 1899. Den första ägaren var sannolikt änkefru K. Lingonblad, den andra ryttmästare Elfvengren. Här bodde under sin barndom Vilhelm Wahlforss (1891-1969), den i hela byn kända "Vikkellä Ville", idrottare, brand- och skyddskårsaktivist och reporter för *Ugglebybladet* och som senare blev Wärtsiläs bergsråd och teknologie hedersdoktor. På 1930-40 talen bodde i villan häradsdomare Gunnar Juselius med familj; han var son till ordföranden i Åggelby

kommunalfullmäktige. Den skyddade Villa Svea var den enda av områdets villor som bevarades i Hankkijas händer. Nu står den tom.

11 Bergsskärningen

Södra Finlands bergsgrund har varit med i den svekofenniska bergsryggsveckningen för cirka 1900 miljoner år sedan. Bergen, som var upp till ett par kilometer höga, har redan försvunnit, nötta av erosionen och flera istider. I bergsskärningen syns en blandstenart eller migmatit som bildats av ljus granit och mörk glimmergnejs. Graniten har kristalliserats ur den smälta stenarten (magma), medan glimmergnejsen har bildats av lerblandat sediment från den forntida havsbotten. Graniten har trängt in i gnejsen från cirka 10 km:s djup under bergsryggsveckningen, vid hårt tryck och cirka 750°C temperatur. I det mörka glimmergnejsset ser man små, rödaktiga ansamlingar av granatmineral som bildats samtidigt.

Där dagens Mickelsväg och Ånäsväg nu går, har senast på 1300-talet funnits en förbindelseväg från Kungsvägen till Forsby och till det Helsingfors som senare flyttades till Estnäs skatan. På toppen av bergsknallen lät änkefru Augusta Nikander år 1902 bygga en tvåvåningsvilla i jugend-stil som fick namnet **Kulltorp**. Den hade ritats av Usko Nyström, som också ritat Statshotellet i Imatra; byggmästare var K.F. Bergman. Landets största tidning Hufvudstadsbladet prisade villan. Trädgården planerades av trädgårdsarkitekt Axel Nyström. Efter krigen verkade MBF:s vårdhem Metsäkumpu där. År 1952 asfalterades och breddades Ånäsvägen med tanke på de Olympiska spelens cykeltävling, samtidigt

förstördes Kulltorps brunn. Villan som ansetts vara Äggelbys vackraste revs på slutet av 1960-talet när Hankkija kom till området. Man kan ännu komma in på gårdsplanen, stengrunden finns kvar.

12 Äggelby gård

Äggelby gård eller Mickels var en gård från medeltiden. Den omtalas för första gången på 1490-talet då man plane-

rade att anlägga ett stuteri på Mickels för arméns behov. På 1540-talet ägdes gården av Mickel Philipsson. På den tiden fanns det fem gårdar i byn: Mickels, Petas, Nybondas, Britas och Mån-sas. Vidare hade man avskiljt Kåtteby (Kottby) enskilda hemman. Deras områden fortsatte långt bort från stam-bebyggelsen: På de tre sistnämnda gårdarnas förra marker finns nu stads-delarna med samma namn.

Faktaruta: Gårdens ägare genom tiderna

Flera på sin tid berömda personer har innehavt Äggelby gård. Fram till år 1639 ägdes den av förra borgmästaren i Helsingfors, Heiden Wilken, och kring 1700-talets början av kyrkoherden i Padasjoki, Zacharias Colliander. Generalen, friherre Carl Natanael af Klercker hade sitt högkvarter i gården när han ledde armén under Finska kriget 1808-09 efter det att marskalken, greve Mauritz Klingspor hade entledigats från sin tjänst. Det berättas att af Klercker kopplade av med att fiska i Vanda å medan han väntade på truppförstärkningar från Sverige. Han fick säkert fisk, för på den tiden fanns det ännu rikligt av den varan i ån. Förstärkningar kom som bekant aldrig och Finland kom under ryskt styre. af Klerckers barn planterade 1817 en gran till minne av sin far vid gårdens ingång.

År 1851 köpte landshövding Gustaf Magnus Armfelt gården på konkursauktion. Han bodde aldrig själv i Äggelby, utan på sitt arvegods i Halikko. Hans arvingar sålde gården 1878 åt Johan Henrik Eklund som blev en central person på

orten. Han understödde stort Äggelby frivilliga brandkår, donerade en tomt för travbanan i Äggelby och tog initiativ till en svenskspråkig folkskola till vilken han också donerade tomtmark. Johan Henrik Eklund koms också ihåg som en human och av sina underlydande uppskattad husbonde. En gång, när en piga på natten hade fött ett barn och trots det som vanligt på morgonen kommit på arbete på åkern, kommanderade Eklund hem henne till hennes barn på ett dygn.

Vid slutet av den första förtryckstiden 1904 började de fennomanska aktivisterna smida planer för att grunda Det Nya Finland för att skydda nationens framtid. Därför for också Eklunds son 1906 till Misio-nes i Argentina för att grunda det utopiska samhället Colonia Finlandesa. Då fadern trodde att sonen blivit på den resan, sålde han 1908 gården för 500.000 mark till Helsingfors stad. På så vis blev staden den största jordägaren i byn. Följande år återvände så sonen och försökte ursinnigt få affären annullerad i rätten, men utan framgång.

Mickels var ett rusthåll vars innehavare byttes ofta. Tre av dem har gett sina namn till närliggande gator: Förra borgmästaren i Helsingfors, Heiden Wilken från 1600-talet och Henrik Sohlberg d.ä. och d.y. från 1700-1800-talen. Mickels hade fått status av gods och till det anslöts under årens lopp de närliggande gårdarna Britas, Monsas och delar av Kottby. Jordområdena började snart intressera det expansiva Helsingfors stad som köpte godset av Åggelbybon Johan Eklund 1908.

Den gamla huvudbyggnaden fungerade sedan som Frälsningsarméns barnsjukhus och därefter som åldringhem för män. Vid krigsslutet 1944 var den samlingsplats för evakuerade från Karelen. Den två våningar höga träbyggnaden revs 1962. Man kan ännu hitta stengrunden i backslutningen intill. På dess plats kom 1992 **Åggelby rehabiliteringssjukhus**, planerat av Mikael Paatela. I sjukhuset, som specialiserat sig på rehabilitering av veteraner som sårats i krig, finns 100 bäddplatser och undersöknings-, behandlings- och rehabiliteringsutrymmen samt en avdelning med simbassäng. Byggnaden som slingrar sig i terrasser har en stor volym, hela 34 000 m³. Den kanon i miniatur som står på gårdsplanen är gjord av konstnären Paavo Tuomela 1980. Skulpturen med örnmotiv är utförd av Jukka Waltari.

13 Månsas gård

Fornbyvägen 4. De gamla stamlägenheterna i Åggelby låg i en tät grupp intill landsvägen. Den först kända ägaren till Månsas var Jöns Månsson år 1581. Under det följande århundradet nämns lägenheten som frälse

under Jürgen von Börnhard tills det returnerades till kronan. Då järnvägen byggdes bestämdes, trots bybornas protester, att på gården skulle finnas ett tillfälligt gästgiveri år 1859. Månsas förenades med Åggelby gård på 1870-talet. Huvudbyggnaden från 1790-talet är troligen Åggelbys äldsta bevarade bostadsbyggnad. Där bodde under mer än 40 år Nanny Westerlund-Serlachius (1895-1989), en uppburen finlands-svensk teater- och filmskådespelare. Hon fick Pro Finlandia medaljen 1955 och en Jussi-statyett 1978. Maken Jarl var av den ryktbara industrisläkten från Mänttä. På hans 50-års dag planterade Risto Ryti en gran på gården. Nu ägs gården av familjen Lång som kärleksfullt renoverar den.

14 Självständighetsparken

Mitt på åkern i landskapet finns självständighetsplatsen, kring vilken man planterade 75 skogslindar då parken öppnades 4.6.1992. I däliden rinner under regniga dagar en bäck som mynnar ut i Vanda å. Intill bäcken har man gjort tre små pottar med grusbotten. Djurlivet i dem varierar stort beroende på vattennivån. Staden har godkänt en plan för att förbättra parken före år 2012: man skall plantera blommor och sädeslag, gångarna skall linjeras på nytt och man skall ha platser med öppen utsikt och strävar efter ett nationalromantiskt utseende. Ett initiativ från Åggelbys konstnärer vill utveckla parken till en konstupplevelse lagom tills man skall fira 100 år av rikets självständighet. Två verk har man redan på plats: En 3,4 meter hög stämgaffel av Åggelbykonstnären Antero Toikka (2005) och i parkens östra del ett miljökonstverk av samma konstnär bestående av metallrör, *Aurinkotila* (2006).

15 Mauri Favéns ateljehem

Töllebacken 10. Professor Mauri Favén (1920-2006) var en av Finlands ledande bildkonstnärer. Han föddes i Tammerfors i en konstnärssläkt. Han studerade i Fria konstskolan, i skolan vid Finlands Konstakademi och i Stockholm och Florens. Sin första egna utställning hade han redan 1946. Favén vann första pris i statens konståvling 1962, fick Pro-Finlandia medaljen 1970 och professors titel 1989. Hans tavlor och andra verk finns i otaliga konstsamlingar, i företag och i kyrkor.

Förutom att han var konstnär, arbetade Favén som lärare i mer än 25 år, till sist som överlärare vid Konstindustriella högskolan 1969-86. Han kallades till hedersmedlem av högskolan 2001. Favén deltog i föreningslivet bl.a. som ordförande av Finska Konstnärssällskapet och som medlem av den vänsterorienterade konstnärgruppen Kiila ry. Då han gift sig med Heljä Wiik flyttade Favén 1956 till Åggelby och Mickelsvägens konstnärshus och därifrån vidare till Töllebacken 1960.

16 Vanda å

Nylands längsta å rinner upp i Haujärvi och utmynnar 99 km senare i Östersjön i Gammelstaden i Helsingfors. Mer än en miljon människor bor vid dess avrinningsområde.

Vid istidens slut återvände växtligheten till norr och i dess spår följde djuren, senare också människorna. Älvarna med sina bifloder, som var stridare än nu, erbjöd en naturlig farled mellan kusten och inlandet och fisk och vattenfåglar till byte. Namnet Vanda gavs kanhända av forna tavastländska

skogsvandrare som använde ån som rutt för sina färder söderöver; man kommer behändigt till åns övre lopp från åsarna som ligger norrom Vanajavesi (Vånå). Efter vikingatiden och korstågen stabiliserades den svensk-språkiga koloniseringen på kustens lermarker. De som kom från Hälsingland kallade ån Helsingån och dess fors Helsingfors. Det är ingen slump att Helsing sockens kyrkby växte upp i korsningen av Vanda- och Kervo åar och Kungsvägen. Under gångna tider har ån behärskats av i tur och ordning Svenska kronan, esternas kloster i Paddais, den katolska kyrkan och Vandaforsens kungsgård – på senaste tiden av traktens kommuner.

År 1889 skaffade ägaren av Staffansby gård, Emil von Schantz, en ångslup som hette "Liana". Den var i regel bunden trafik från Gammelstaden till Tomtbacka och stannade vid bl.a. Högåsens pensionat; en dekorativ träbyggnad från medlet av 1800-talet. Stället var särskilt populärt bland rika personer av rysk-judisk härkomst. När gränsen stängdes slutade dess verksamhet under mellankrigstiden, sten-grunden finns ännu i den branta backen.

Ån användes längs hela sin längd allt mer som energikälla för bruk, sågar och kvarnar; för timmerflotning och råvara för dricksvatten och is. Arbetet sköttes av Is-Nyman (i Gammelstaden) och av Eira Is. Islagret fanns på ett skuggigt ställe nedanför Töllebacken, 10 meter från stranden. Vattnet började bli allt mindre drickbart, då åns övre lopp också var avloppsledning. Slutligen blev nedsmutsningen så uppenbar, att kommunerna i Mellersta-Nyland gemensamt byggde en avloppstunnel

som mynnade ut i havet år 1979. I dag är åstränderna ett viktigt rekreationsområde för Helsingfors, där finns ett enhetligt nätverk av motionsvägar och skidspår längs vilka man kommer till Svedängen och Centralparken och vidare ända till Noux nationalpark.

Naturen längs ådalarna är artrik och bildar viktiga ekokorridorer i den åkerdominerade omgivningen. Det finns flera skyddsområden och skyddade objekt kring vattenområdet. Vandringsfisken har återvänt till Vanda å efter det att flera uppdämda forsar återställts åren 1997-98. Under detta årtusende har man föreslagit att utsträcka en nationell stadspark från yttersta havsbandet längs Vanda å till Tomtbacka. Nu hyser man planer på att grunda ett Natura-område i Vanda å för att trygga förekomsten av Europas största sötvattenmussla.

Kring området av nuvarande Ståthållarvägen byggdes den första bron år 1915. Cirka 15 meter uppströms från "Ryssbron" byggdes en andra, smalare stödbro, som skyddade den egentliga bron mot skador som kunde uppstå under islossningen på våren. Den nuvarande bron ersatte dessa 1960.

17 Ring I

Blev klar 1980, längd 24,2 km från Östra Centrum till Kägeludden. Finlands mest trafikerade väg; dagtid i Baggböle mer än 113 000 fordon i dygnet. Mängden uppskattas öka till hela 150 000 till år 2030. Ring I förenar de viktigaste infartslederna till Helsingfors med varandra och tjänar fram för allt nejdens inre trafik. Endast någon procent av de fordon som använder den kommer längre bort ifrån. Ring I är den

smalaste flaskhalsen för huvudstads-traktens trafik till och från arbetet och det finns brister i bullerskyddet utmed den. Man har utarbetat 10 olika planer på att utveckla leden i Helsingfors och Esbo.

18 Hildéns villa

Huvudbyggnaden av stock i två våningar byggdes veterligen mot slutet av 1800-talet. Den ombyggdes till villa i början av 1900-talet då pastor Hildén på östra sidan lät bygga en terrass i två våningar och på västra sidan en kall farstu. Byggnaden är skyddsmärkt i stadsplanen på 2000-talet och har på initiativ av invånarna grundrenoverats enligt ekologiska principer till två lägenheter. Byggnaden uppvärms av en pelletedad centralvärmeanläggning, den har torrtoaletter och tyngdkraftsreglerad luftväxling.

På gårdsplanen finns två likaledes skyddade träbyggnader; ett stall från 1920-talet som har omändrats till arbetsutrymmen och en bastu av stock. Också den stora tallen som står mitt på gården är fredad. Gårdsplanen kompletteras av ett nybygge med garage och förrådsutrymmen. Vid reparationsarbetena har man följt principer för skonsamma reparationer och bevarat så mycket som möjligt av gamla strukturer och återanvänt delar av byggnaden eller använt naturenliga material.

19 Fazers övre villa

Töllebacken 10. Nedmonterad i Terijoki och återuppbyggd här 1864. Villan köptes 1870 av garvaren Eduard Fazer som ville ha den till sommarbostad. Av hans åtta barn blev Edvard känd som

chef för Finlands Opera, Georg Fazer grundade musikaffär, Naema som pianoartist och Max blev sockerfabrikör. Den mest kända var och är alltså kommerserådet Karl Fazer som var banbrytare för chokladtillverkning i Finland. År 1923 köpte stationsinspektör Arthur Rundberg och hans hustru Edith villan av Fazers. Ättlingar till dem bor alltså i huset. Byggnaden med sin gårdsplan är väl bevarad och långt i ursprungligt skick, men tornet skadades under storbombningen av Helsingfors 6.2.1944.

20 Helsingfors land- och sjöfästning

Efter det att Ryssland förlorat hela sin Östersjöflotta i Japanska kriget 1905 beslöt tsar Nikolai II att till skydd för St. Petersburg bygga ett stort fästningssystem ända från Åland och Dagö. Arbena påbörjades först efter det att världskriget brutit ut i Europa och efter det att hotet från Tyskland ökat och USA beviljat ett stort lån för byggarbetet. Vallgravar för Helsingfors land- och sjöfästning grävdes under åren 1914-17. På samma gång fälldes en mängd skog för byggarbetet. I fästningsarbetet deltog ett stort antal invånare från huvudstadsregionen och krigsfångar som ryssarna hämtat från Fjärran Östern. Dessa utgjorde från lokalbefolkningens synpunkt sett säkert ett mycket exotiskt inslag med sina mat- och andra vanor. Tsaren själv granskade hur arbetet framskred under sitt besök 1915.

Skansarna sträcker sig hela vägen från Nordsjö till Westend. I Toivolaparken och längs stranden av Vanda å finns förbindelse- och stridsgravar som hör till stödjepunkten XXI. I Henrik Sohlbergs park har funnits eldställningen för

ett kanonbatteri. Som skydd fungerar en jordvall och två skyddsrum, vars konstruktioner av stock har förmultnat. Batteriets beväpning var 4 stycken 229 mm:s mörsare modell 1877, vars ena underlag av betong har bevarats.

Den halvfärdiga stödjepunkten har varit en reservställning; den egentliga frontlinjen gick vid Domarby. Man kämpade endast en gång vid landfästningen, 11-13.4.1918 under Finlands inbördeskrig, när de i Hangö landstigna tyska trupperna avancerade mot det av de röda ockuperade Helsingfors från riktning Alberga. Vallgravarna som sprängts in i berget och grävts ner i marken har senare till en del fyllts igen och en del har försvunnit vid byggnadsarbeten. Ett bergsrum har iståndsatts för att användas som befolkningsskydd. Fästningen är en fredad forn lämning.

21 Henrik Sohlbergs park

Åggelby gård ägdes åren 1778-1836 av Henrik Sohlberg den äldre och den yngre. Fadern hade en guldsmedsaffär i Helsingfors, juristsonen å sin sida aukulerade i hovrätten. Den park som fått namn efter dem är ett viktigt grönstråk som förenar Vanda ådal med skogen i Dammen och med idrottsparken. På området finns lundskog som delas av en djup bäckfåra. Mitt i parken finns en gammal lekplats och bollplan vilkas fortsatta behov staden grannar på.

22 Konstnärshuset

Konstnärsgillet i Finland lät sin ateljéstiftelse bygga fyra tvåvånings betongelementhus som blev färdiga 1976 för att ersätta det hus som Hankija lät riva på Mickelsvägen. Företagets främsta tillskyndare var åggelby-

borna Mauri Favén och Yrjö Rantala. Konstnärprofessor Kirmo Mikkola och professor Esko Lehti planerade husen som har inalles 16 ateljébostäder och ett separat arbetsutrymme. Ateljéernas stora fönster vetter mot norr, så att ljuset skall falla jämnt. Lägenheterna hyrs ut åt konstnärer antingen för gott eller för en period av tio år.

Faktaruta: Ågelis konstnärer

I Åggelby har genom åren verkat ett stort antal konstnärssamfund, börjande med Ålanders krets under 1900-talets första årtionde. Under en kortare eller längre tid har bland andra följande konstnärer bott och arbetat i Åggelby: Larin-Kyösti, Ina & Tito Colliander, Erik Lindström, Klaus & Seija Järvinen, Åke Mattas, Vappu Jurkka, Erkki Kannosto, Daniel Katz, Rakel Liehu, Kati Outinen, Kari Heiskanen, Kristiina Halkola, Eero Melasniemi, Oiva Paloheimo, Okko Kamu, Laura Pyrrö, Mikko Franck, Raimo Sirkiä, Cynthia Makris, Jarmo Saari och Ville Valo, Vertti Kivi och han som skapade Kalle Träskalle (Pekka Puupää), Ola Fogelberg "Fogeli från Ågeli, springer lätt till tågeli".

23 Jaktfogdevägen 1

Det låga trähuset byggdes för att bli ryssarnas högkvarter när man byggde Helsingfors land- och havsfästning ungefär 1914. Under inbördeskriget var byggnaden högkvarter för traktens rödgardister, från år 1921 var det Åggelby kommuns fattiggård. Sedermera har åldringshemmet Torpet verkat där och

därefter fanns där natthärbärge för bostadslösa. Nu finns där daghemmet **Pakilan Lastenpaikka** där man följer Summerhill-lärans fria uppfostringsmetodik.

24 Skogen och mossen i Dammen

En skog som domineras av gran med frodig undervegetation. Rikligt fågelbestånd där man ser bl.a. gårdsmyg, svarthätta, svartmes och möjligen spillkråka och den sällsynta mindre hackspetten. Mitt i skogen gömmer sig ett smalt kärstråk av vilket den största delen är en för Helsingfors sällsynt starrbevuxen mosse. Före utdikningen i samband med att man byggde Nya Dammen på 1970-talet, var mossen större och våtare: barnen åkte vintertid skridsko på dess is. Mossens arter är bl.a. kråklöver, topplösa, brunven och silesört. Den senaste istiden har slipat berget. Området klassas som ett viktigt naturområde.

25 Kanonvägen

Försvaret av Helsingfors land- och sjöfästning baserade sig på infanteri och ett starkt artilleri som stödde det. Stödjepunkterna utgjordes av stridsställningar och kanonbatterier med ammunitionsförråd. Särskild vikt lades vid de kanonvägar som förband dem och längs vilka trupper och tung materiel kunde förflyttas också under strid. Kanonvägarna belades med makadam (krossten) och kullerstenar. Vägarne dikades omsorgsfullt så att de skulle kunna användas också i menförestider. En del av den bevarade kanonvägen är här en del av en friluftsled och leder till ett ammunitionsupplag murat av sten, men som nu har kollapsat.

26 Oulunkylän yhteiskoulu

(Åggelby finska samskola)

Den grundades 1924 på initiativ av Oulunkylän Suomalainen Seura. Före det fanns det inte en enda finskspråkig lärdomsskola mellan Helsingfors och Kervo. I den penninginsamlingskampanj som föreningen verkställde fick man in 90.000 mark, med vilka man köpte in för skolans räkning en andel i Villa Lindebo. Till en början fanns där 40 elever. Efter kriget och kommunsammanslagningen var skolan ekonomiskt hårt pressad då elevantalet redan stigit till mer än 300. Ett initiativ av lokala krafter ledde till att en ny tomt för skolan utskiftades från mark som hörde till Åggelby gård. Bakom det stora byggprojektet stod bl.a. stadsrådet Kaarlo Pettinen och kommunalrådet Yrjö Rantala tillsammans med många gamla ågelibor. Det nya skolhuset blev klart i etapper 1956-64, arkitekt Heikki Sysimetsä. Elevantalet steg snart till mer än 700. År 1995 blev en tilläggsflygel klar i en stil som respekterade 50-talet och som planerats av Hilikka och Tapio Seppälä.

OYK är en privat skola med 900 elever och 60 lärare där såväl grundskolans högstadium som gymnasium och en högklassig skolrestaurang verkar. Av skolans elever har under årtiondenas lopp två blivit ministrar i landets regering och en biskop i den ev-lut. kyrkan. Klaus Järvinen började som musiklärare i Oulunkylän yhteiskoulu 1962 och snart slog hans hustru Seija Järvinen följe. Deras livsverk, känt som **Pop & Jazz-konservatoriet** grundades 1972 just i Åggelby. Musiken är allt jämt ett av skolans tyngdpunktsområden.

27 Curling hallen

Curling utvecklades i Skottland på 1500-talet men den första curlingklubben grundades i Kanada 1807. Denna taktiska lagsport har där mer än en miljon utövare, i Finland är de cirka 500. Curling blev speciellt känt här i samband med vinterolympiaden i Turin år 2006 när Finlands lag tog en silvermedalj. Åggelby curlinghall öppnades 2004. Dess huvudägare är finlands mest kända curlingspelare riksdagsledamoten Markku Uusipaavalniemi, med smeknamnet "M15".

28 Idrottsparken

Föreningen Nylands hästvänner fick i donation av godsägaren Johan Eklund ett jordområde av Mickels och Månsas gårdar på vilken man byggde en travbana 1893. Banans längd var en verst och den fanns norr om nuvarande Ståthållarvägen på vardera sidan av nuvarande Brofogdevägen. Mitt på området stod en representativ paviljong med klocktorn i egyptisk stil. Vid sekelskiftet hade Åggelby landets främsta travbana. Där arrangerades tillställningar för allmänheten som krävde ett öppet område utomhus; man höll cykeltävlingar, Finlands första maratonlopp, motorcykeltävlingar och på vintern 1911 en flygets vecka i stil med den stora världen. Till den kom en publik på mer än 10 000 personer med sju extratåg.

Travtävlingarna slutade 1927 när man invigde travbanan i Kottby som ju låg närmare Helsingfors. Därefter utrustade man på platsen två idrottsplaner. De användes av alla ortens idrottsföreningar: den 1924 grundade **Gnistan** och 1927 grundade **Tähti** varifrån 1947

Oulunkylän Työväen Urheilijat (OTU) separerade och ännu den år 1935 grundade **Oulunkylän Urheilijat** (OKU). Byns första idrottsklubb **Åggelby Fotbollsklubb** hade grundats 1907, men den var inte längre verksam. Vid östra hörnet av den nuvarande löparbanan finns också den sista av de brandbrunnar som Åggelby kommun lät gräva. Vid fortsättningskrigets början i juni 1941 fanns på Åggelby idrottsplan ett mottagningscentrum för hästar. Finlands första stora konstisbana blev klar 1977 och är bl.a. bandyklubben **Botnias** hemmabana. En uppvärmbar konstgräsmatta fick man 2006. Igen finns nya utvidgningsplaner: en ny träningsishall, förstoring av curlinghallen mm.

29 Norrtäljevägen: Fadderorterna

Norrtälje i Sverige och senare även Skælskør i Danmark var fadderorter till Åggelby kommun. Från Norrtälje sände man krigshjälp till Åggelby: bl.a. kläder och skor hela 1000 kg. I Norrtälje arrangerade man också en utställning med verk av Åggelbys konstnärer. Ännu efter kommunsammanslagningen hade man täta kontakter, man arrangerade skid- och friidrottstävlingar mellan dessa tre städer. På sommaren 1949 seglade medlemmar av Svensk Förening till Norrtälje på två östnyländska galeaser. Föreningens blandade kör höll konsert för värdfolket under ledning av Harald Andersén, Finlands mest berömda kördirigent, och Torsdagsklubben uppförde den revy de skrivit.

30 Den nya kyrkan

Djäknevägen 10. Invigdes 3.12.1972, arkitekt Heikki Castrén. Han hade redan år 1963 tillsammans med Viljo

Revell vunnit tävlingen med det medryckande förslaget *Kivialttari* (Stenaltaret), men församlingsrådet ansåg att det var för dyrt att förverkliga. Kyrkoherde Toivo Viitasaari å sin sida skällde ut det och kallade publikt det för en skokartong. Den rätlinjiga byggnaden får dock en varm stämning av det murade rödteget. Även i detaljerna förverkligades den tidens ideal: Glas-korset i kyrkan har sänkts ovanför huvudentrén, klocktornet är en öppen konstruktion av stålbalkar och i kyrksalen finns endast en låg plattform av trä där altaret, predikstolen och orgeln samsas. I den flexibla kyrkan finns en församlingssal som passar till mötessal, mångsidiga klubbtrymmen och kyrkoherdens kansli. Vid taklagsölet uppträdde folkidolen Tapio Rautavaara.

Motivet för den speciella altarskulpturen av trä, *Minä se olen* (det är jag) som snidats av Raimo Heinonen är när Jesus tas till fånga i Getsemane. Nattvardskärlen har utformats av Tapio Wirkkala, altartextilerna av Lea Thil-Junnila. Kangasala orgelfabrik har byggt den 32-stämmiga orgeln.

31 Åggelby finska lågstadieskola

Djäknevägen 12. Stod klar 1959 som den finska folkskolan i Åggelby, planerad av Ingrid Hanson och Karl Haglund på Helsingfors stads byggnadsverk. Den är ett gott exempel på 50-talets praktiska arkitektur och har synnerligen bra bevarats i sitt ursprungsskick. Flyglarna som inramar gårdsplanen på två sidor blev klara 1967 och 2004; då var planerarna från arkitektbyrå Leena Yli-Lonttinen. När Helsingfors övergick till grundskolan 1977, ändrades folkskolan till lågstadium. Samtidigt startade en särskild

musikklass. Nu har man också ordnad klubbverksamhet på eftermiddagarna Åggelby finska lågstadium är det största i staden med sina cirka 600 elever. Den har undervisning också i den gamla träskolan på andra sidan kyrkan och en filialskola i Grinddalen.

Faktaruta: Åggelbybornas tidiga skolväg

Man tror att redan estniska klosterbröder från Paddais arrangerade grundutbildning för socknens barn i slutet av 1300-talet. Det finns en anteckning från år 1729 enligt vilken åggelbybon Mathias Ernesti Löfgren hade blivit inskriven som elev i trivialskolan i Helsingfors. Läroämnena var kristendom, räkning, svenska och latin. På 1800-talet gick man i byskola vid sockenkyrkan och från början av 1880-talet höll byns handelsman Richard Lindström med stöd av församlingen en egen byskola för dem som inte kunde läsa eller skriva. Den svenskspråkiga folkskolan startade 1896 och den finskspråkiga 1919. För det s.k. "bättre folket" fanns 1906-1919 en förberedande skola i urmakare Carl Wibergs hus. Wibergs döttrar var lärare.

32 En villamiljö

I slutet av Läsförhørsstigen. Redan på 1870- och 80-talen började byns största jordägare hyra ut av sin mark till villaparceller. Till dem sökte sig hantverkarfamiljer och självständigt yrkesfolk som fick sin utkomst i staden, liksom också tjänstemannafamiljer av medelklassen; först som sommarviste och småningom

som mera fast bostad. På detta vis formades det första villasamhället i Helsingforsneiden. Livsstilen var lugn, år 1900 bodde 242 personer stadigvarande i byn. Därefter ökade takten: under rekordåret 1911 bildades 41 nya villaparceller.

Urinvånarna grämde sig över att idyllen sprack och man började oroa sig över ungdomen som hängde kring stationen. År 1930 fanns 365 boningshus i Åggelby och av dessa låg 262 på arrendemark. Av dessa var cirka hälften små, mindre än ett halvt hektar. Man bodde rymligt, i genomsnitt 1,3 personer per rum.

För att försäkra sig om brandsäkerheten och bl.a. planering av vägar, gjorde man i Åggelby en stadsplan redan 1915, men den blev inte stadfast. På samma sätt gick det med stadsplanen på 1920-talet då det fanns motsättningar mellan kommunen och den största markägaren, Helsingfors stad.

Först 1933 antogs en byggnadsplan men den övervakades dåligt och sporadiskt. Men det var i villabornas eget intresse att bygga sitt hus väl och med hänsyn till terrängen. Först den materialbrist som rådde under och efter kriget ledde till att husen började förfalla vilket å sin sida främjade en kraftig förnyelse av husbeståndet efter annekteringen.

I ändan av Husförhørsstigen kan man ana sig till miljön i det gamla Åggelby. Gruppen med fyra trävillor från 1927 har bevarats i gott skick, alla är också skyddsobjekt. I den gula villan närmast skolgården bodde på 1950-talet lärare Vire. Också denna villas stockar hämtades från Terijoki.

33 Kottby gård

Djåknevägen 25. Kätteby enskilda gård omnämns för första gången år 1556. Man tror att namnet härrör sig från ordet "tallkotte". Det kunde ha brukats som öknamn för en trind och klumpig husbonde och sedan ha blivit kvar som namn på gården.

Under de därpå följande tvåhundra åren hade gården ett tiotal olika ägare, bland dem rektorn för Helsingfors trivialskola, Johan Gråå. År 1769 inlöstes Kottby till kronan som skattehemman. Sedan dess har Kottby gård ägts av

samma släkt, men det har skiftats flera gånger i mindre delar. När Gumtäkt gård inkorporerades med Helsingfors 1906 införlivades också den södra delen av Kottby gård med staden. Den dåvarande husbonden Axel Lönngrén var en aktiv bysbo: han donerade kyrktomten, var med om att grunda Åggelby FBK, verkade i det tätt bebyggda samhällets styre och senare i Åggelby kommunfullmäktige samt i kommunalnämnden. Den väl bevarade huvudbyggnaden byggdes upp 1902 med virke från ett äldre rivningshus i Kajsaniemi, boden är från 1700-talet.

Faktaruta: Tapio Rautavaara (1915-1979)

Han föddes i Pirkkala och flyttade med sin mor till Helsingfors 1926. Han var en av de första medlemmarna av idrottsföreningen Oulunkylän Tähti som grundades året därpå. Rautavaara var särskilt framgångsrik i bågskytte och spjutkastning; i den grenen vann han guldmedalj i olympiska spelen i London 1948 med resultatet 69,74 meter. Han gifte sig med Saima (Liisa) Huhtakari 1942, paret fick tre döttrar.

Som ung studerade Tapio Rautavaara violinspel men bytte senare till gitarr och sång. Med sin folkskoleutbildning arbetade han bl.a. som stockflottare och stenkrossare. Han inkallades inte till vinterkriget eftersom han hörde till flottan, men han deltog i Fortsättningskriget i landstridskrafternas fronttjänst tills han förflyttade som reporter vid radion i Aunus 1943.

Efter kriget turnerade han med Reino Helismaa och Esa Pakarinen. Rautavaara inledde sin karriär som sångsolist på 1950-talet och blev en av de mest omtyckta stjärnorna på den tiden. Han komponerade också själv, bl.a. som den första i Finland satte han populärmusik till diktares texter. I repertoaren fanns dessutom inhemska folksånger och örhängen där tonvikten ofta låg på deras sida som missgynnats av samhället. Tapio Rautavaara spelade in totalt 310 sånger och uppträdde i mer än 20 filmer. Man har gjort vetenskapliga studier, biografier, ett skådespel och en tv-dokumentär om honom samt filmen *Kulkuri ja Joutsen* (Vagabonden och Svanen) 1999.

Tapio Rautavaaras park skapades 1981 intill Djåknevägen, där hans 1951 byggda egnahemshus plötsligt revs på sommaren 2002.

34 Åggelby torg

När Åggelby inkorporerats med Helsingfors 1946 gjorde staden upp en ny stadsplan. Man följde den när man i mitten av 1960-talet byggde en ny centralplan nordväst om stationen. Planens ena del kallades Torgfogdeparken, den andra kallades torg.

På sidorna planerades kontors- och affärsutrymmen. Som torg har den öppna platsen fungerat endast vid speciella tillfällen. I parken restes år 2000 en figurativ staty av Veikko Myller som föreställer Tapio Rautavaara, *Kulkurin uni* (Vagabondens dröm) Därför

ändrades parkens namn år 2008 till Tapio Rautavaaras park.

Landets största bolag för förmedling av försäkringar och konsulttjänster i riskförvaltning, Aon Finland Oy har verkat vid Åggelby torg och i andra våningen av köpcentret Ogeli sedan år 2000. Moderbolaget grundades år 1982 och är världsledande i sin bransch. Det verkar i mer än 120 länder och har 41 000 medarbetare; av dessa verkar 85 i Finland. På Fortune 500-listan innehar bolaget plats 212. Aons kontorshus invid torget byggdes år 1977 och var länge huvudkontor för byggföretaget Hartela.

Faktaruta: Tapio Rautavaaras bakelse

Bageri-konditoriet Juhlavehnäset Oy fanns vid Åggelby torg åren 1998-2004 och omnämndes i bl.a. Helsingin Sanomat år 2003 som den som gjorde den bästa fastlagsbullen i staden. På trottoaren framför bageriet höll en "Bullgubbe" i naturlig storlek vakt, alla kände till detta landmärke. När statyn av Tapio Rautavaara skulle bli granne med Bullgubben skapade Juhlavehnäset en halvcirkelformad Rautavaara-bakelse.

Den var bärfylld inuti såväl som utanpå. Inkråmet bestod av svarta vinbär och fikon som mosats tillsammans, smaksatts med socker och vispgräddes som kronan på verket. Ovan och under fanns sockerkaka och allt överdraget med svartvinbärsglasyr. Dekoren var en rosett av gräddes på vilken en notklav vilade. I den arbetsdryga skapelsens ursprungliga version var dekoren en halmhatt, men den slopades man då man inte hade tillräckligt många "händer".

Text: Pauli Saloranta i samarbete med Oulunkylä-Seura 2009
översättning: Mats Blomqvist / Svensk Förening i Åggelby r.f.

andra stadsstigar i Åggelby

<http://kaupunginosat.net/oulunkyla/kaupunkipolku/>

<http://www.kaupunkipolut.fi/>

www.oulunkyla.info

Mera historier från Åggelby:

http://kaupunginosat.net/oulunkyla/historia/historia_svenska.htm

<http://www.aggelby.fi>